

Infrastruktura Publike në Ballkanin Perëndimor

Bill Lindquist, Departamenti European

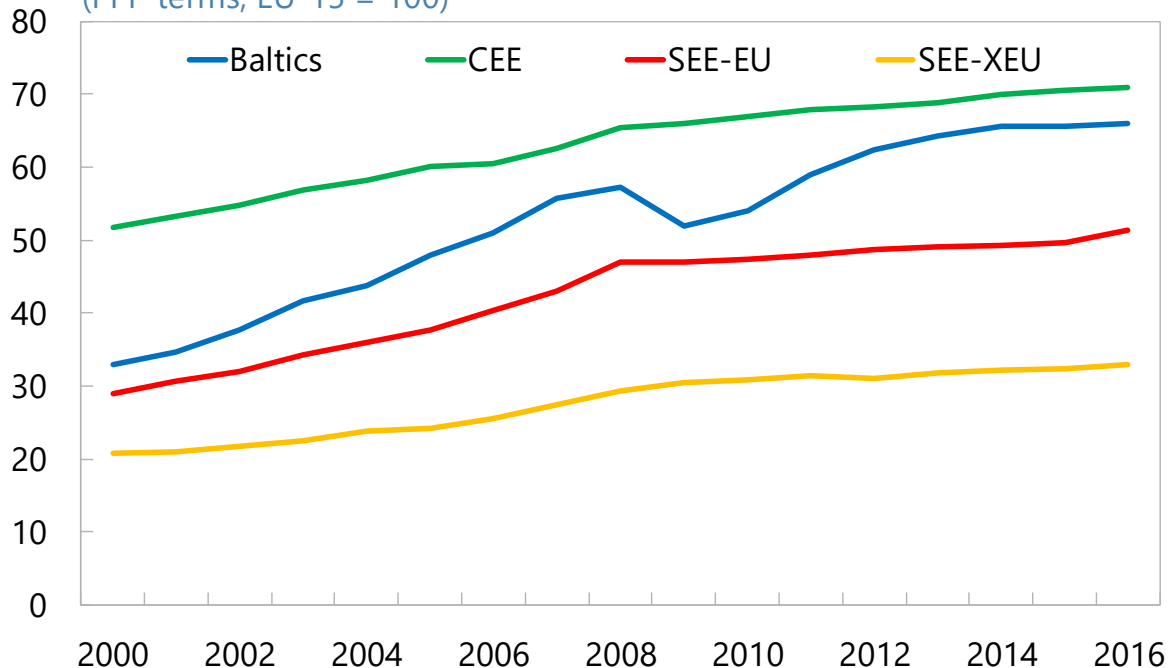
*Mbështetur në një artikull nga Ruben Atoyan, Dora Benedek, Ezequiel Cabezon, Giuseppe Cipollone, Jacques Miniane,
Nhu Nguyen, Martin Petri, Jens Reinke, and James Roaf*

Motivimi: Si mund të konvergojnë me nivelin e BE-së të ardhurat në Ballkanin Perëndimor?

- Të ardhurat në Ballkanin Perëndimor ndodhen në nivelin 30 përqind në krahasim me nivelet e të ardhurave tek grupi BE-15, mirëpo konvergjenca u ngadalësua pas vitit 2008

Income per Capita

(PPP terms, EU-15 = 100)

Source: Eurostat.

Note: CEE = Central Eastern Europe; EU = European Union; SEE-EU = Southeast Europe EU members; SEE-XEU = Southeast Europe non-EU members.

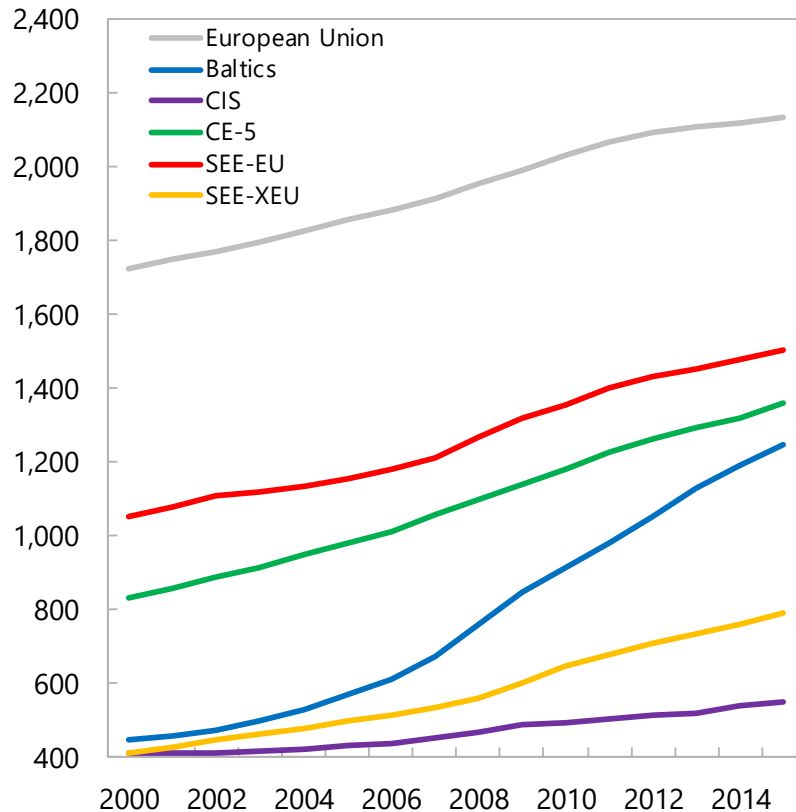
Motivimi: Si mund të konvergojnë me nivelin e BE-së të ardhurat në Ballkanin Perëndimor?

- Faktorë e mungesës së konkurrencës në Ballkanin Perëndimor:
  - ❖ Tranzicioni i papërfunduar (disa SOE jo-eficiente)
  - ❖ Mjedis i paqartë për sipërmarrjet
  - ❖ Emigrimi dhe dukuria e "rrjedhjes së trurit" për më të arsimuarit / talentuarit
  - ❖ Sektorë bankarë jo të gatshëm
- Faktor shtesë: niveli dhe cilësia e infrastrukturës publike nuk ka nxitur rritjen më të shpejtë ekonomike
- Infrastruktura e mirë publike mund të rrisë prodhueshmërinë dhe rendimentin (output) e mundshëm ekonomik

Në Ballkanin Perëndimor hasen mangësi të theksuara të kapitalit publik

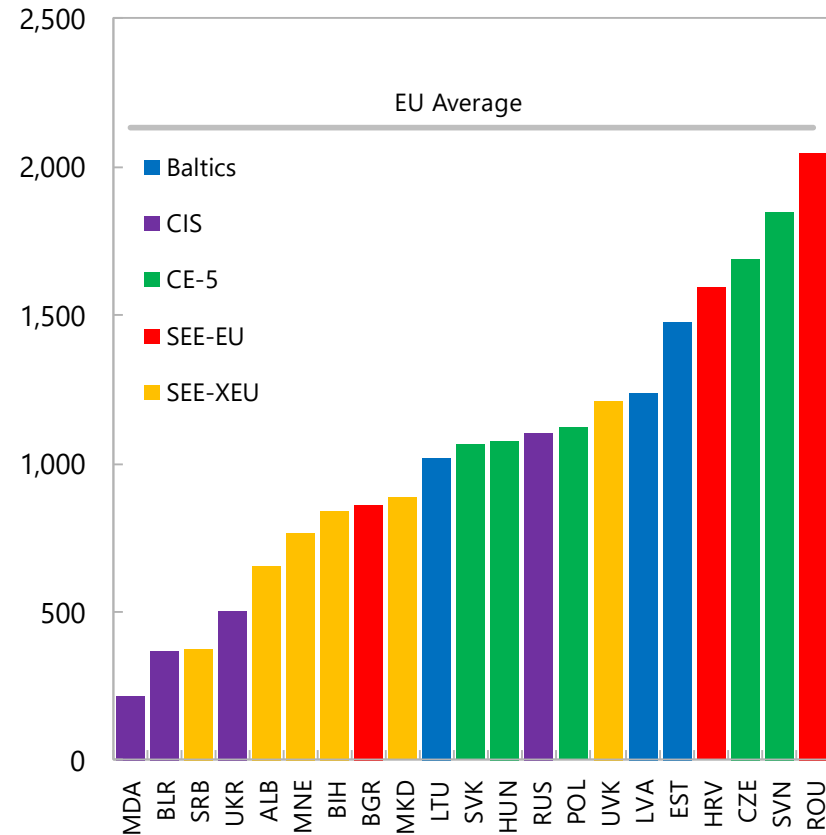
Akumulimi i kapitalit publik ka qenë në nivele domethënëse...

Public Capital Stock, 2000-15
(in PPP 2011 dollars per capita)

...por mbeten boshllëqe të mëdha në krahasim me BE28 dhe me vendet e ngjashme

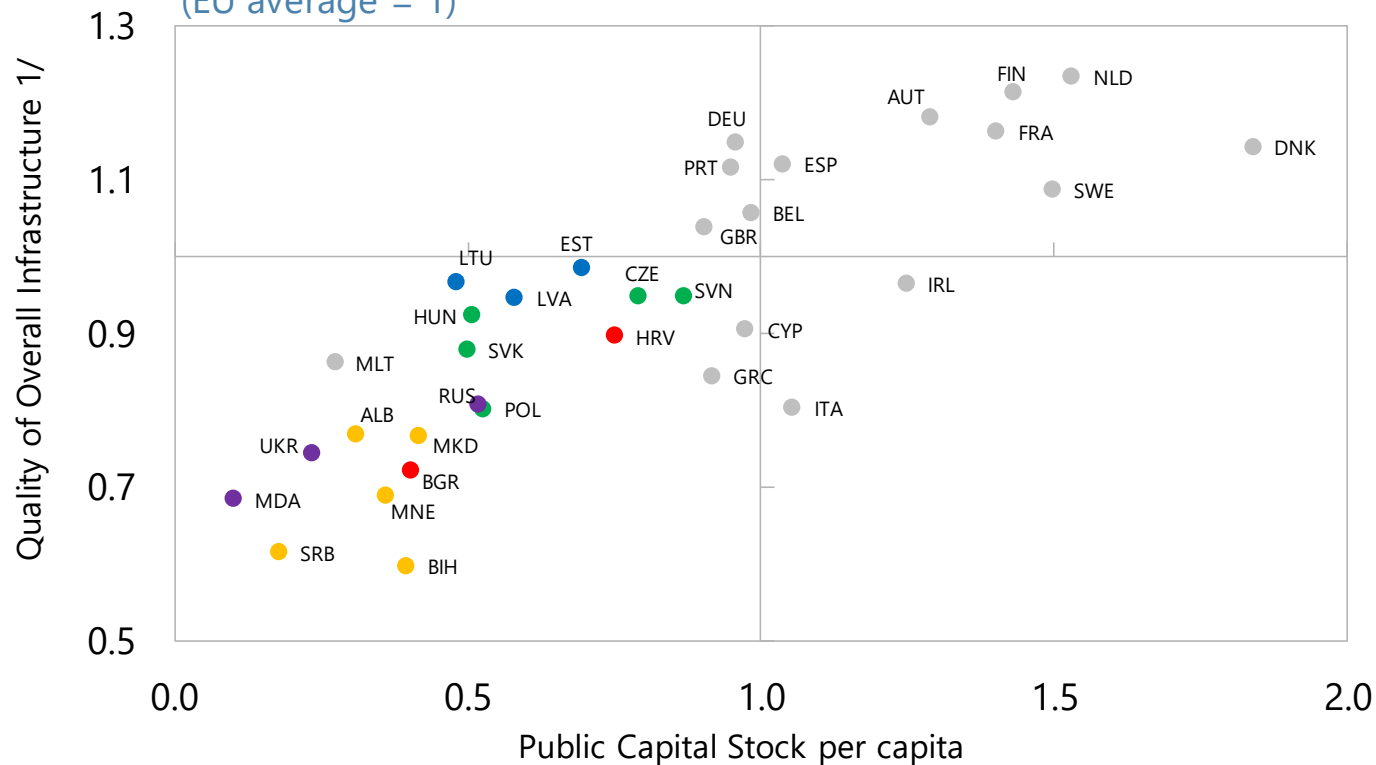
Public Capital Stock, 2015
(in PPP 2011 dollars per capita)

Po ashtu, infrastruktura e Ballkanit Perëndimor perceptohet se ka cilësi të dobët

Quality of Overall Infrastructure and Public Capital Stock, 2015

(EU average = 1)

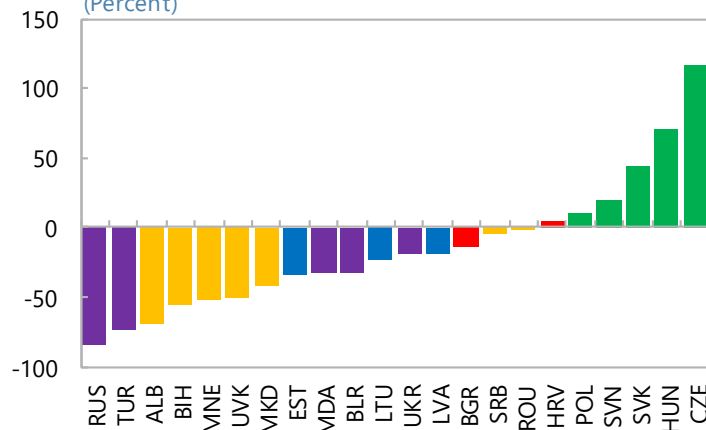

1/ WEF measures the quality based on surveys. Kosovo is not covered by the survey.

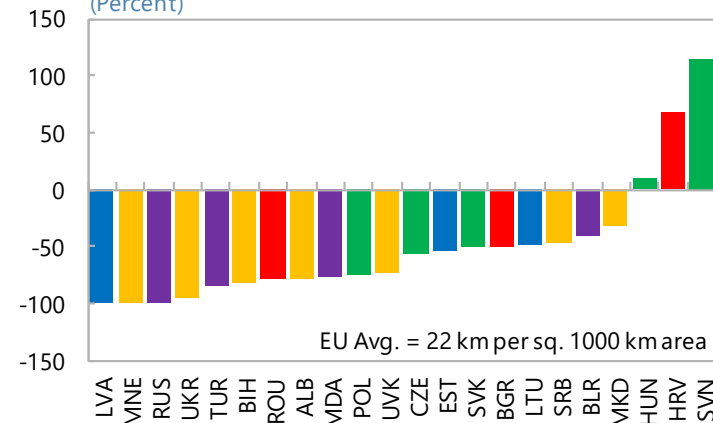
Sources: WDI database, FAD database, and IMF staff calculations.

Boshllëqe kyçe mbeten në sektorët e transportit, prodhimit të energjisë elektrike...

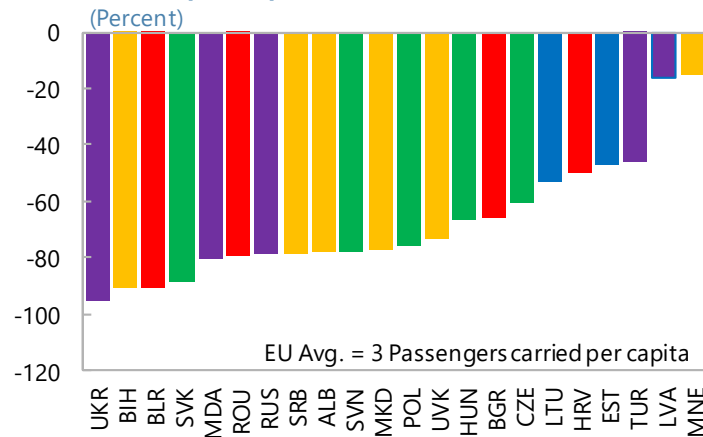
Railway Density Gap, 2015 1/
(Percent)

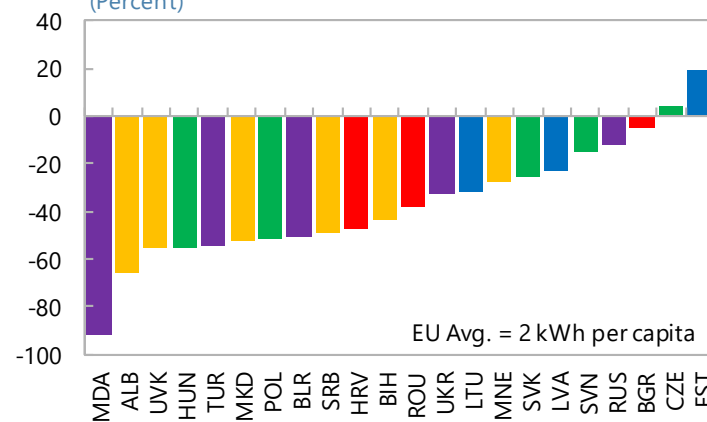
Motorway Density Gap, 2015 1/
(Percent)

Air Transport Gap, 2015 2/
(Percent)

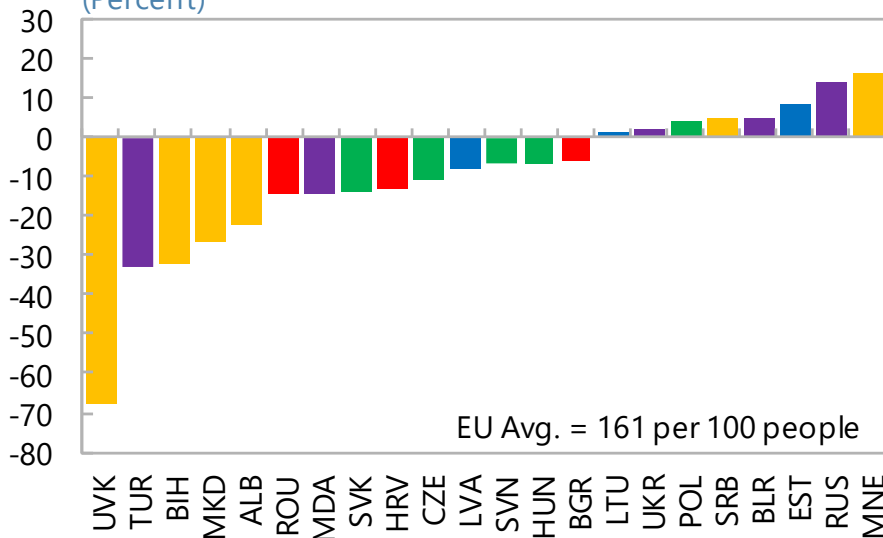

Installed Capacity for Power Generation Gap, 2015 2, 3/
(Percent)

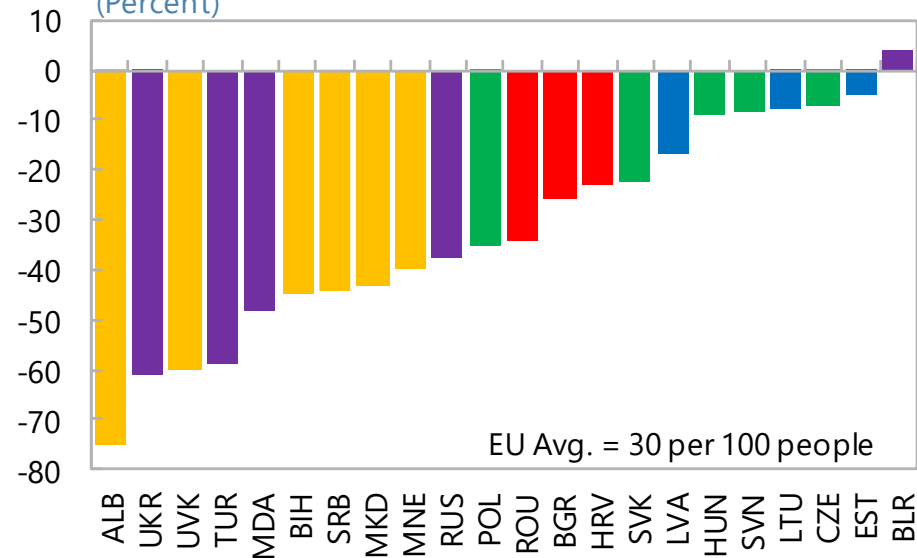

...dhe lidhjet e internetit me rrjetet broadband

Phone Lines and Cellular Subscriptions, 2015 2/
(Percent)

Fixed Broadband Subscriptions, 2015 2/
(Percent)

Burimet: Baza e të dhënave WDI; International Road Federation; Eurostat; EIA; dhe njehsimet e personelit të FMN-së.

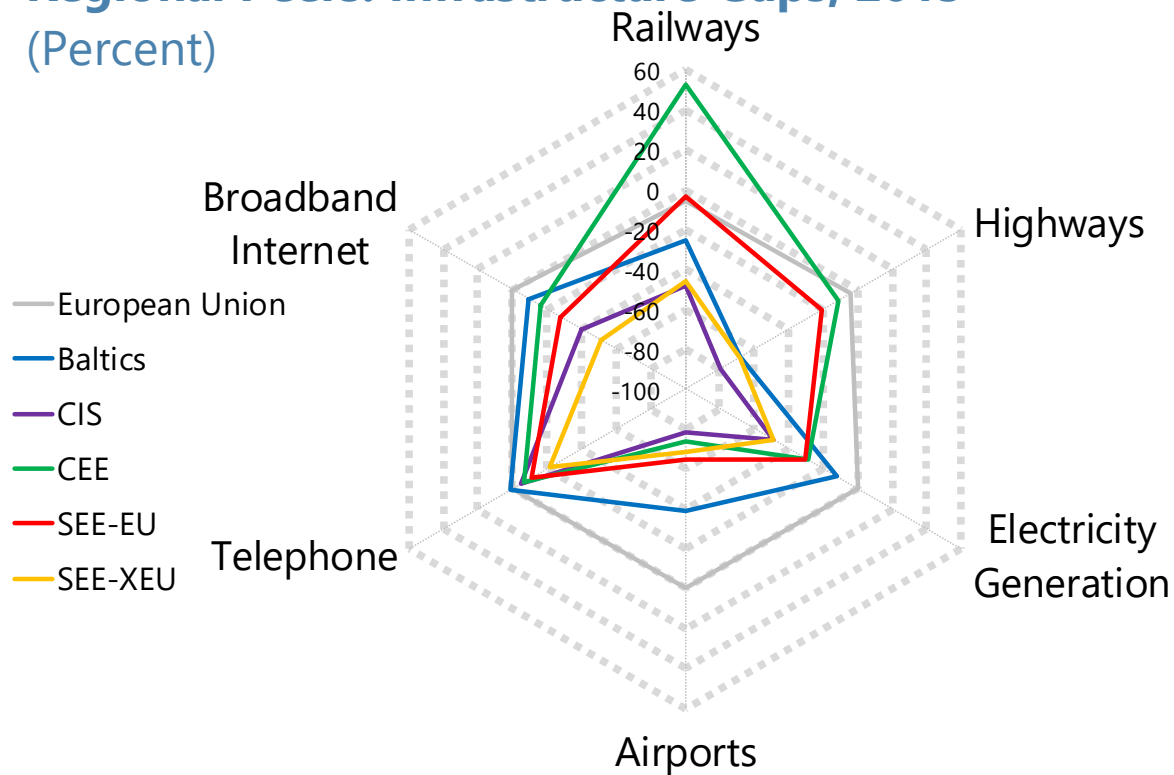
1/ Boshllëqet përlogariten krahasimisht me mesataren në BE, të përafëruar me dendësinë e popullsisë. .

2/ Boshllëqet përlogariten krahasimisht me mesataren në BE.

3/ Të dhënat më të fundit të disponueshme për kapacitetin e instaluar për sektorin e prodhimit të energjisë janë të vitit 2014.

Mungesa të theksuara krahasuar me vendet e ngjashme në rajon

Regional Peers: Infrastructure Gaps, 2015 (Percent)

Sources: WDI database; EIA; IRF; Eurostat; and IMF staff calculations.

Note: Electricity generation data are for 2014. CEE = Central Eastern Europe; CIS = Commonwealth of Independent States; SEE-EU = Southeast Europe EU members; SEE-XEU = Southeast Europe non-EU members.

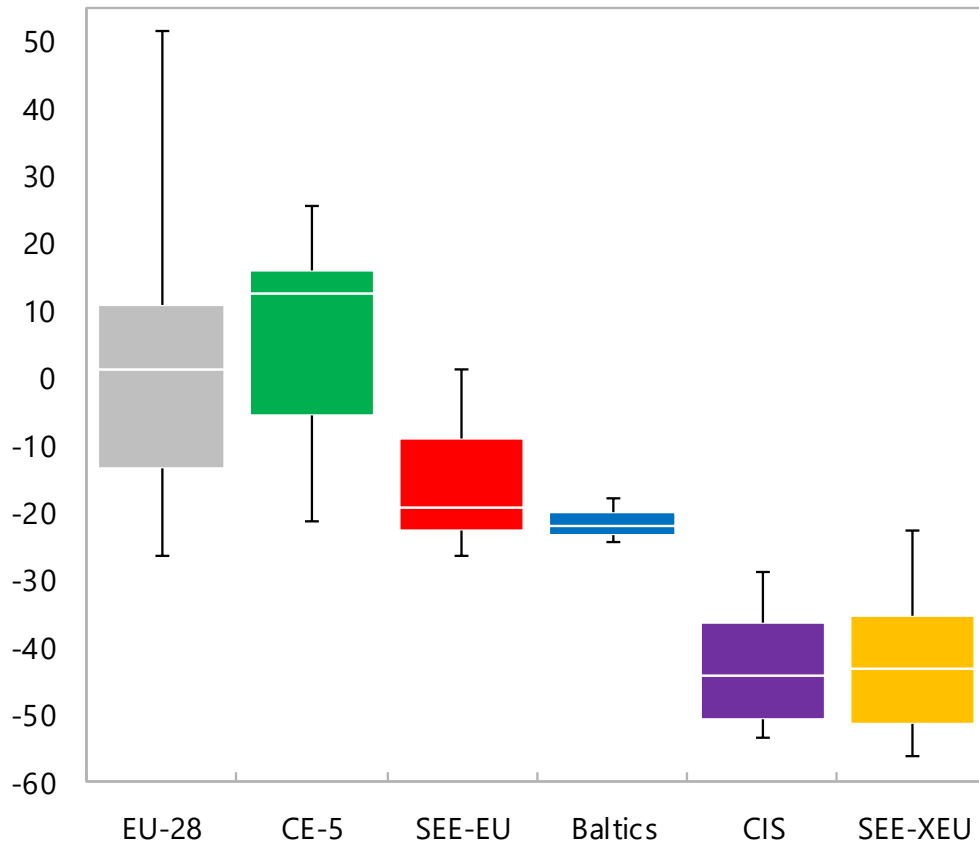
Indeksi i Boshllëqeve Tërësore në Infrastrukturë tregon që

boshllëqet në tërësi paraqiten të theksuara

Infrastructure Gap Index, 2015 1/

-66 51

Sources: WDI, EIA, IRF, Eurostat, and IMF staff calculations.

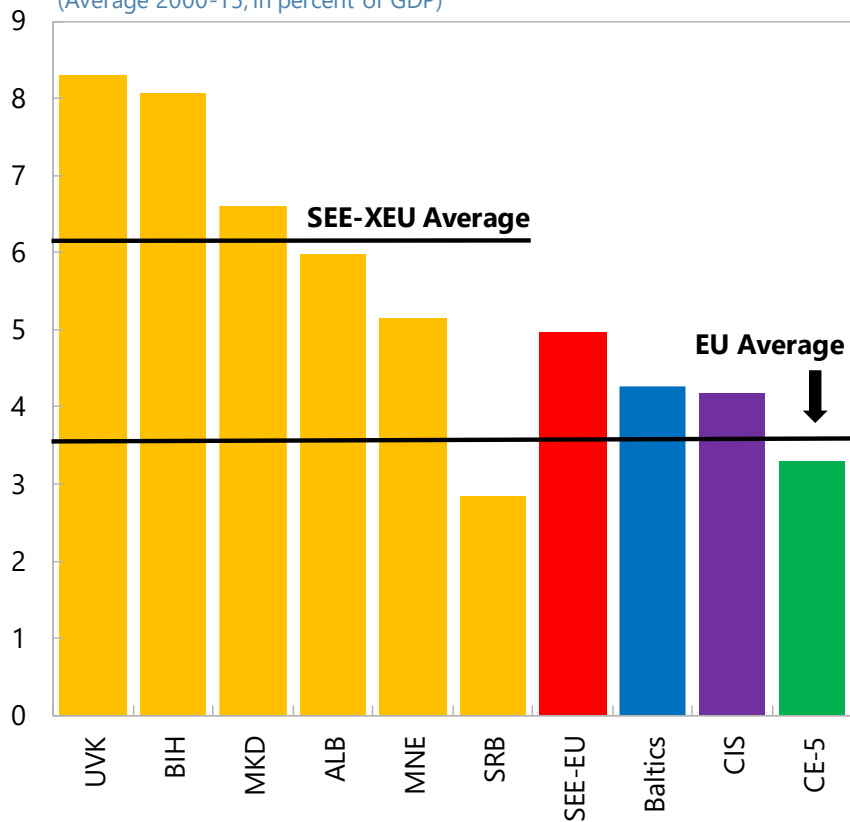
1/ Infrastructure Gap Index is the weighted sum of railway density, motorway density, installed capacity for power generation, phone lines and cellular subscriptions, air transport passengers, and internet subscriptions. Installed capacity for power generation data is available for 2014 only.

Ritmi i tanishëm i investimeve në infrastrukturë me gjasë do të jetë i pamjaftueshëm për të mbyllur boshllëqet me shpejtësi

Normat e investimin publik janë më të larta se në pjesën tjetër të Europës...

Public Investment

(Average 2000-15, in percent of GDP)

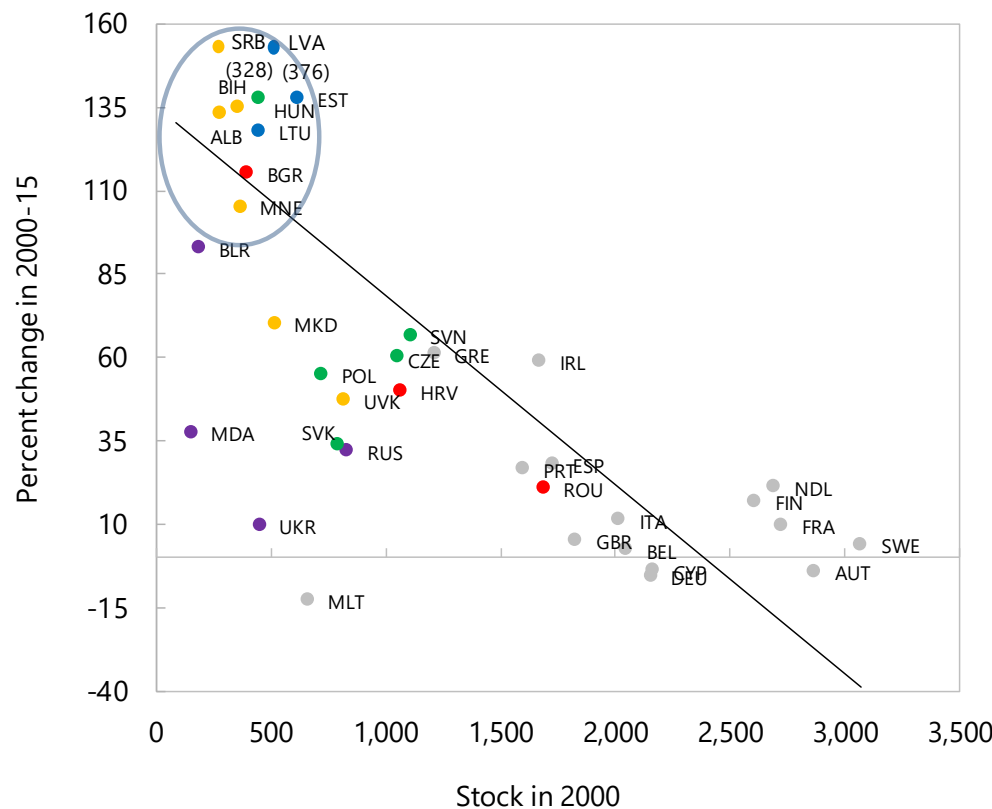

Sources: Fiscal Affairs Database and IMF staff calculations.

...mirëpo nivelet fillestare janë jashtëzakonisht të ulëta

Public Capital Stock

(in PPP 2011 dollars per capita)

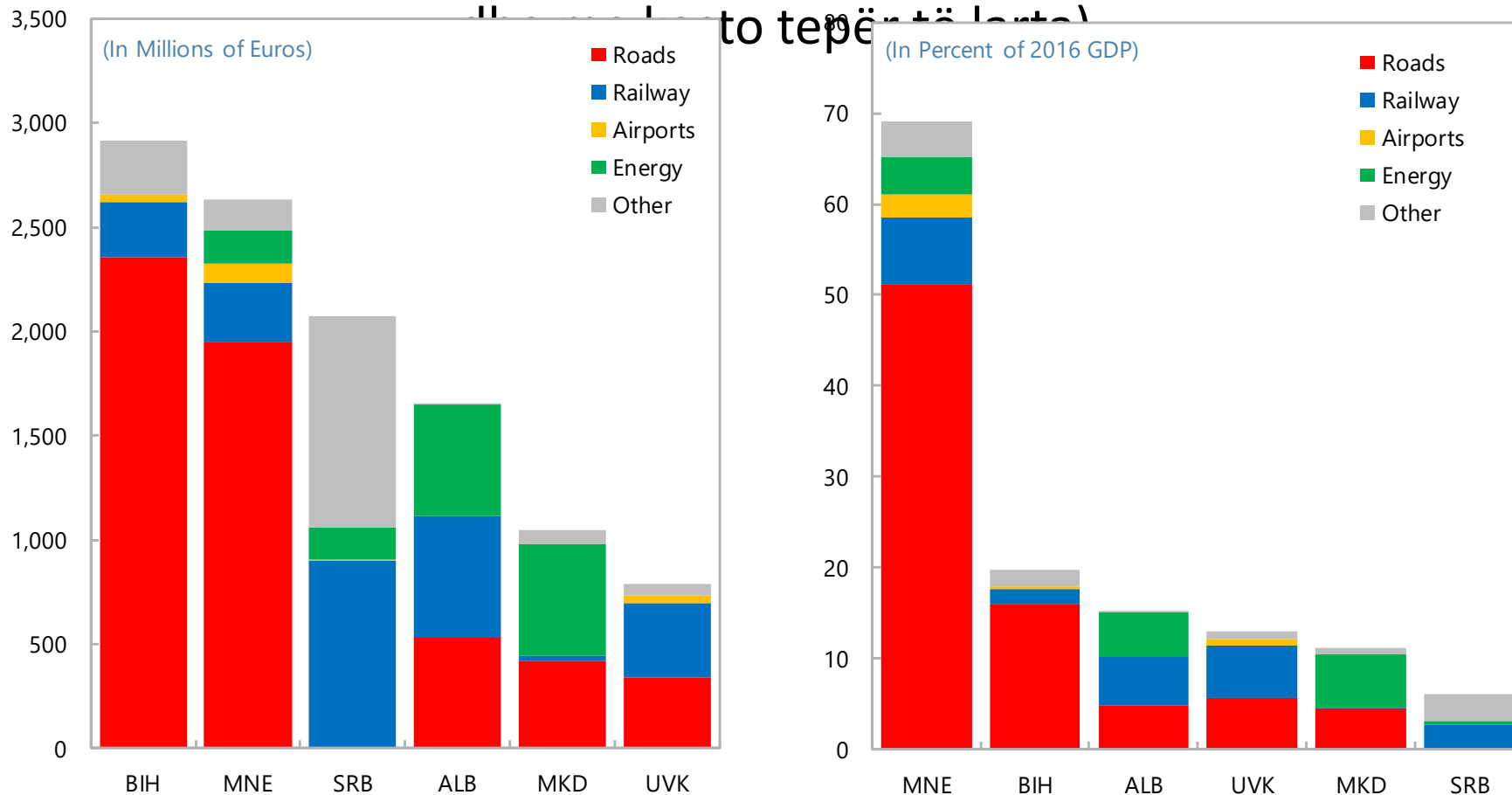

Sources: FAD database and IMF staff calculations.

Cilat janë planet e vendeve të Ballkanit Perëndimor për investimet në infrastrukturë?

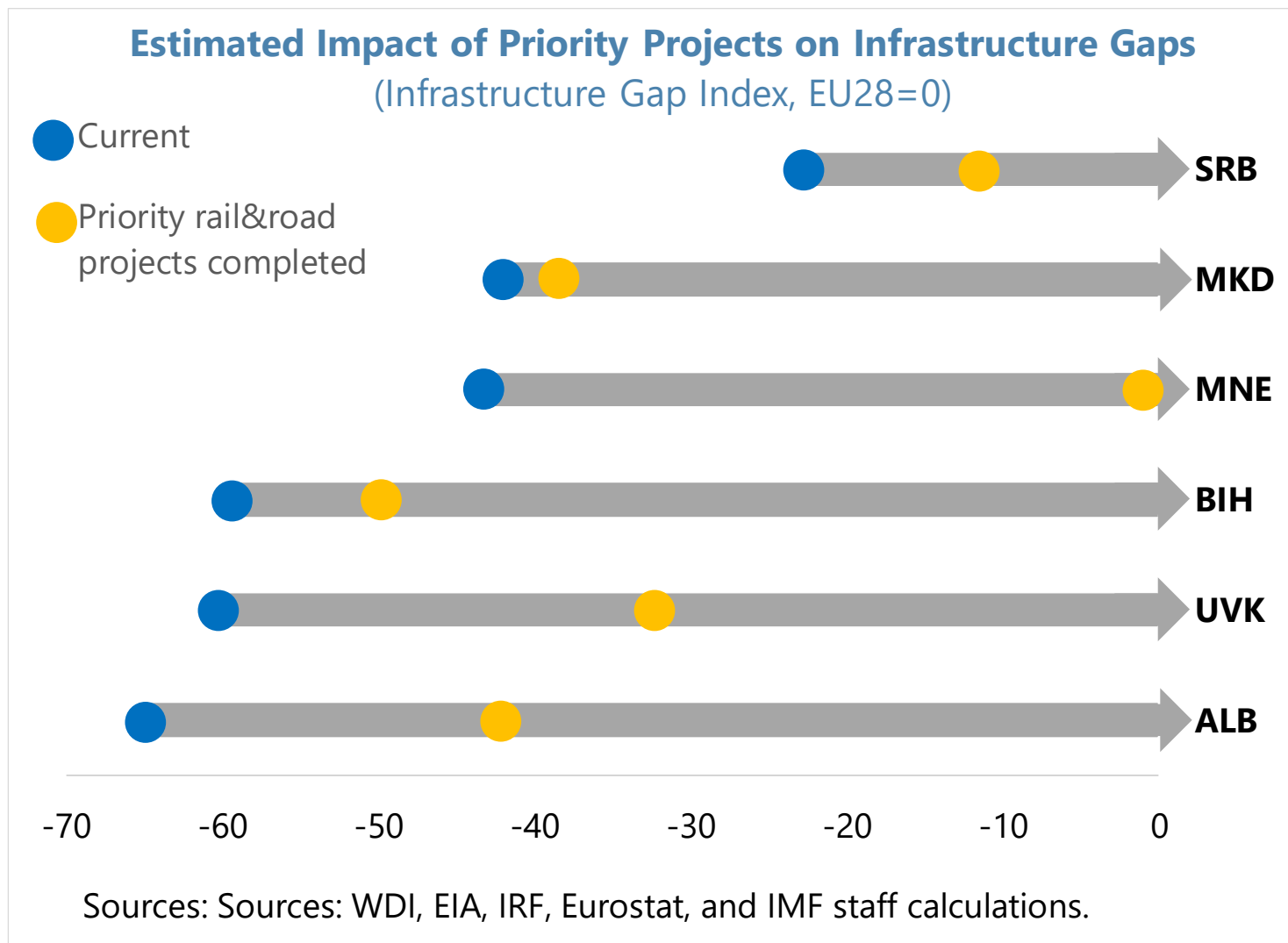
Përparësitë kombëtare njohin vështirësitë në fushën e infrastrukturës

(por disa projekte mund të jenë ekonomikisht të përzueshme)

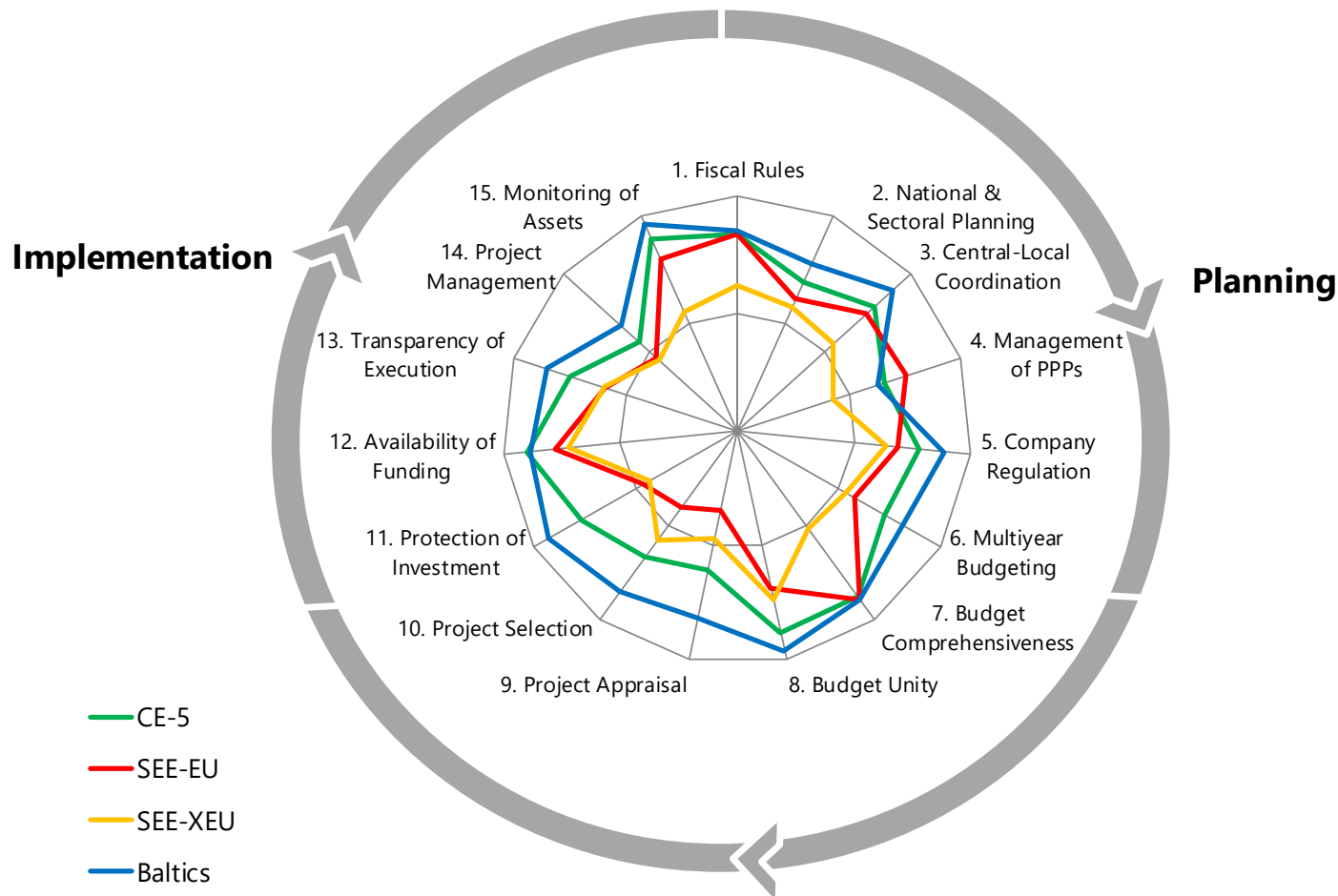
Source: National authorities, WEO, and IMF staff calculations.

...dhe pra do të reduktonim dukshëm boshllëqet infrastrukturore, sidomos nëse fondet do të jepeshin për projekte me normë të lartë

Kuadri i menaxhimit të investimeve publike është i dobët → efikasitet i ulët i shpenzimeve publike në infrastrukturë

Strength of Public Investment Management by Institution

Source: FAD PIMA database; IMF staff calculations.

Allocation

Dobësi në kuadrin e menaxhimit të investimeve publike

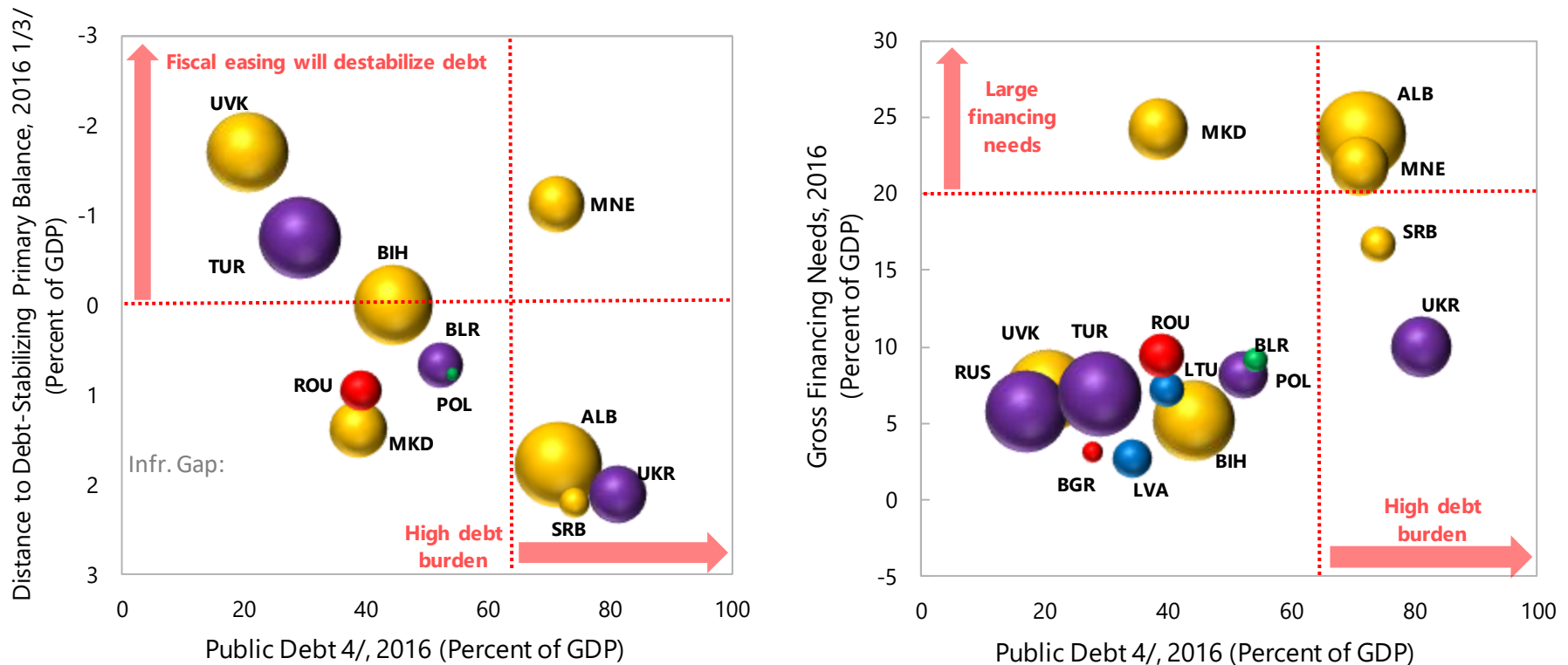
- Ka hapësirë të konsiderueshme për përmirësimin e efikasitetit dhe produktivitetit në kuadrin e investimeve:
  - ❖ Shpesh ka bashkërendim të pamjaftueshëm të institucioneve publike
  - ❖ Kriteret e zgjedhjes së projekteve nuk zbatohen gjithnjë sistematikisht
  - ❖ Projekte në fazën përgatitore jo gjithmonë përfshihen në planet afatmesme buxhetore
  - ❖ Ligjet e prokurimit publik jo gjithmonë zbatohen
- Investimet shpesh i nënshtrohen motivimeve të ekonomisë politike
- Kuadri i dobët rregullator mund të cenojë investimet *private* në infrastrukturë (p.sh. çmime të paracaktuara me rregullore për tarifën e energjisë elektrike ose transportit rrugor)

Si mund të financohet rritja në investimet në infrastrukturë publike?

Plotësimi i boshllëqeve me gjasë do të jetë një proces i vështirë për shkak të hapësirës së kufizuar fiskale

Fiscal Space and Infrastructure Gaps

Sources: DSA, VEE, WDI, EIA, IRF, Eurostat, and IMF staff calculations.

1/ Computed as a difference between actual (cyclically-adjusted) and debt-stabilizing primary balances.

2/ Public debt and gross financing needs thresholds used in the IMF economic vulnerability indicators (see SM/07/328) are 65 percent of GDP and 20 percent of GDP, respectively.

3/ Debt stabilizing primary balances is published data taken from the respective country's staff report.

4/ Public debt is gross general government debt.

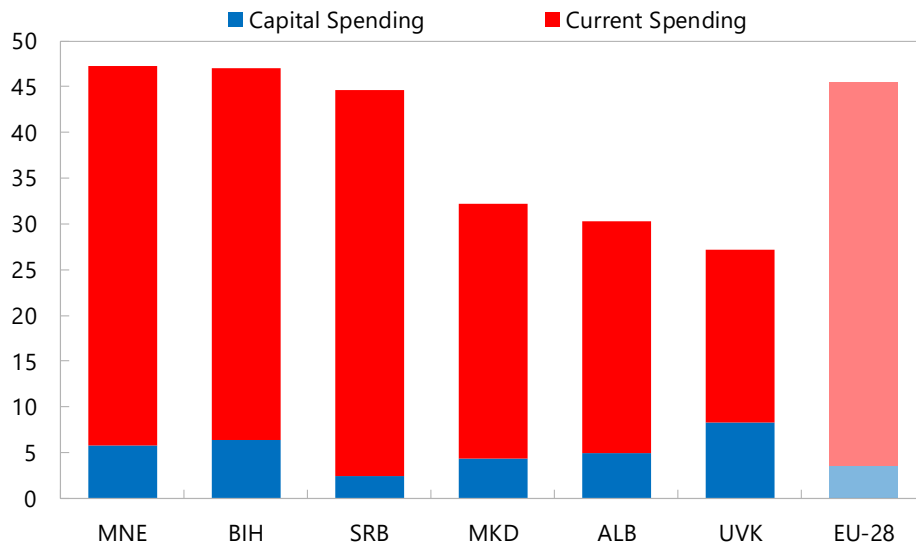
Ka synime për të përdorur hapësirën ekzistuese fiskale në mënyrë më efikase për të rritur investimet në infrastrukturën publike

Mund të krijohet hapësirë duke transferuar shpenzimet drejt investimeve në infrastrukturë...

...ndërkohë që mobilizimi i të ardhurave do të jetë i nevojshëm në disa raste

Current and Capital Spending, 2013-15

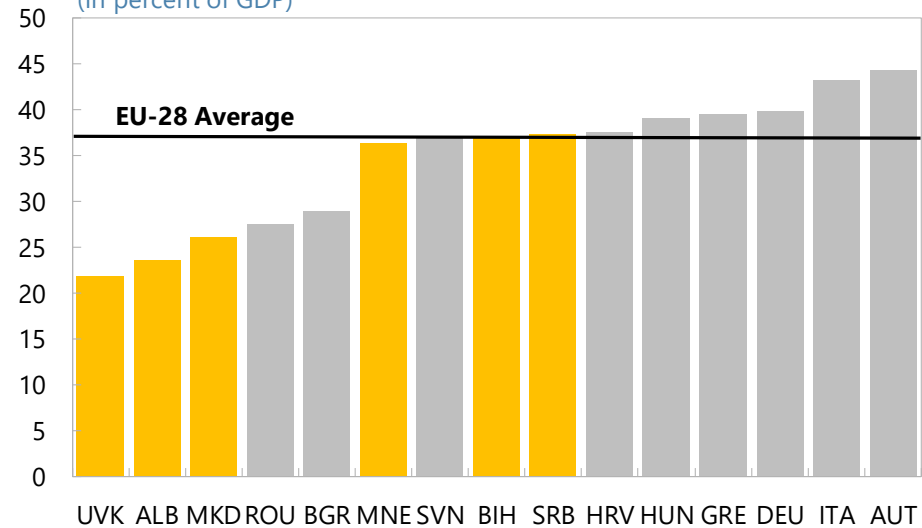
(In percent of GDP)

Sources: FAD, WEO, and IMF staff calculations.

Total Revenue from Tax and Social Security Contributions, 2015

(In percent of GDP)

Sources: Eurostat, IMF WEO, IMF GFS, OECD, and IMF staff calculations.

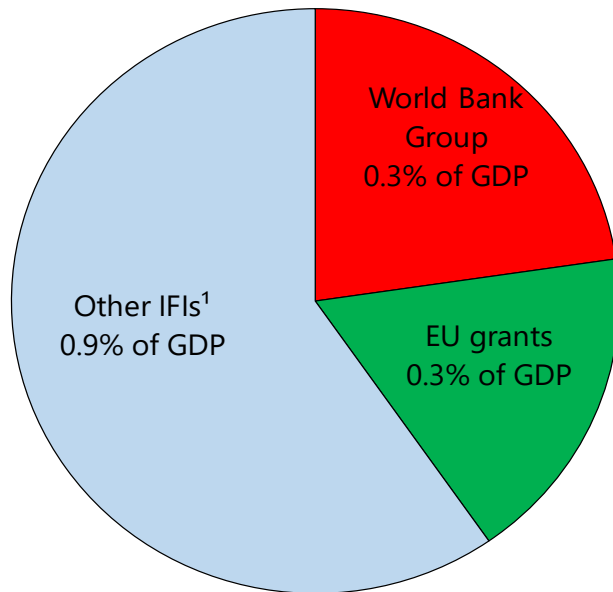
Si mund të financohet rritja në investimet publike?

- Ka synime për të përmirësuar të ardhurat dhe për të racionalizuar shpenzimet korrente, por me gjasë kjo nuk është e mjaftueshme
- Tregjet lokale të kapitalit ose sistemi bankar me gjasë nuk do të ketë mundësi të ofrojë burime të rëndësishme pa mënjanuar financimet për sektorin privat
- Huamarrjet e jashtme (psh: Eurobondet) mund të ofrojnë burime por mund edhe të shoqërohen me rreziqe, përfshirë qëndrueshmërinë[e borxhit

Kuadri i disponueshëm për financime koncesionare nga BE-ja dhe institucionet ndërkombëtare financiare (IIF) mund të mbulojnë disa nga nevojat për financime

Western Balkans: IFIs Annual Envelope (Lending and grants)

(Percent of regional 2017 GDP)

1/ Includes EIB and EBRD.

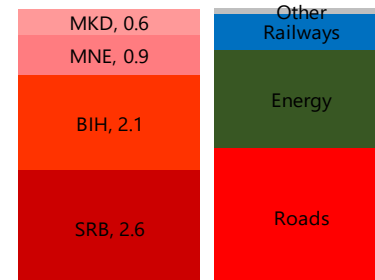
Sources: EU and IFI country documents; IMF staff calculations.

- Burimet e disponueshme të jashtme nga BE-ja dhe IIF-të janë përafërsisht në masën 1.2 miliard Euro ose 1.5 % të PPB vjetor
- Një sasi deri në 40 % mund të përdoret për projekte rajonale
- Përthithja në kohë e fondeve varet nga trajtimi i shtrëngesave të rëndësishme në kapacitet njerëzore

Mbështetja financiare dypalëshe përbën shans, por duhet të pajtohet me politika rigoroze të zgjedhjes, vlerësimit të projektit dhe prokurimit.

Total project value financed by China €6.2 billion

Country Project

SRB	Danube bridge Belgrade-Budapest high speed railway 350 MW unit at the Kostolac thermal power plant Sections of the European motorway XI (to MNE)
BIH	Banja Luka (Split motorway) 45 MW unit at Tuzla thermal power plant 350 MW Banovici thermal power plant 300 MW Stanari thermal power plant
MNE	Renewal Ship Fleet European motorway XI (to SRB)
MKD	Railways modernization-European corridor X Motorway construction
ALB	European motorway XIII (to MKD) Industrial park I Durres

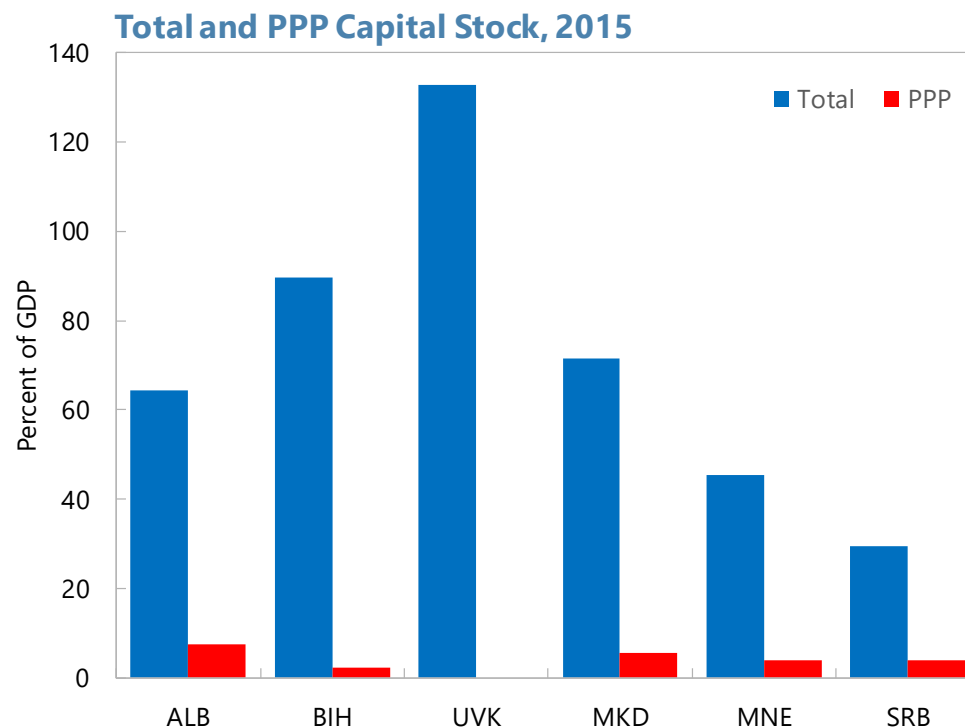
Source: EBRD.

A mund të ndihmojnë Partneritetet Publike - Private (PPP)?

- PPP-të janë kontrata afatgjata ku sektori privat ofron mjetet dhe shërbimet e infrastrukturës që tradicionalisht ofrohen nga qeveria.
- PPP-të mund të jenë instrumente tërheqëse kur ka fare pak hapësirë fiskale, investime publike joeficiente dhe administrim i dobët i mjeteve.
- PPP-të mund të jenë të trajtave të ndryshme: kontrata menaxhimi dhe operimi (përfshirja më e pakët e privatit), tek koncesione/ndërto-opero-tranfero, tek sipërmarrje të përbashkëta dhe shpronësime të pjesshme të mjeteve publike (niveli më i lartë i përfshirjes së privatit)
- PPP-të nuk e eliminojnë riskun fiskal, megjithatë:
  - ❖ Ato mund të lindin pasive të mëdha kontingjente, përfshirë përmes garancive
  - ❖ Për shembull, qeveria mund të garantojë një nivel të caktuar të kërkesës

Investimet PPP (deri më sot të kufizuara) pengohen nga kuadri i dobët menaxherial

- Përvojë e kufizuar me PPP-të në rajon, por mund të rritet më tej
- Madhësia e papërfillshme e tregut, kuadri i papërshtatshëm juridik dhe institucional dhe risku i perceptuar politik kanë kufizuar PPP-të

Sources: Fiscal Affairs Department database and IMF staff calculations.

Si të strukturohet më mirë një PPP?

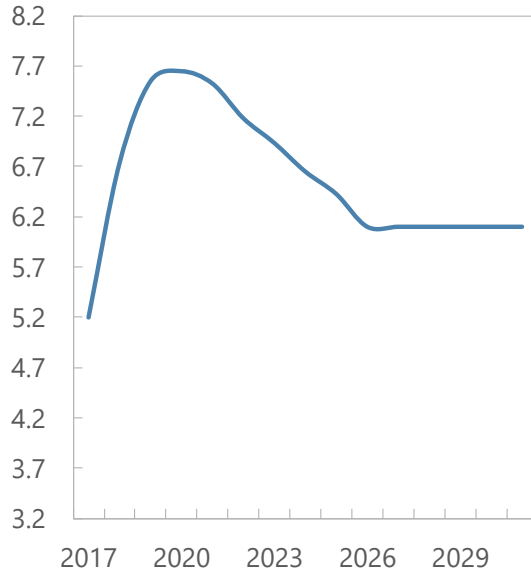
- Pesë elementet kryesore për një PPP të mirë:
  1. Planifikim dhe zgjedhje të kujdesshme të projektit
  2. Institucione të forta fiskale me kontroll të fuqishëm të ushtruar nga Ministria e Financës në procesin PPP.
  3. Kuadre të qarta juridike
  4. Praktika të zhdërvjellëta të hartimit të buxhetit, të kontabilitetit dhe raportimeve.
  5. Vlerësohet analiza e riskut fiskal në nivelin e projektit

Si do të ndikonte në rritjen ekonomike një hop rritës në investimet në infrastrukturë?

Public Investment

(In percent of GDP)

Simuloni një rritje në investimet publike:

- **15 përqind e PBP-së** ≈ projekte parësore
- **8 vjet** = kohëzgjatja e programeve BE

Kalibrimi i modelit të vijës bazë

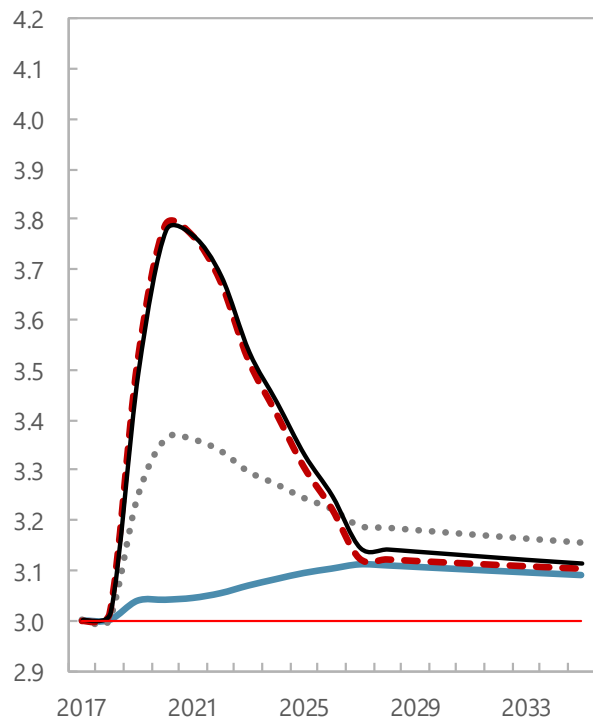
- parametrat makro = mesatarja SEE-XEU
- **eficienca e investimeve publike** : mesatarja SEE-XEU (≈PIMA)
- **të ardhurat nga kapitali publik**: mesatarja LIC/EM (20%)

	Vija bazë (eficiencë & produktivitet i vazhdueshëm)	+ eficienca në investimet publike përmirësohet deri në nivelin CE5	+ të ardhurat më të larta nga kapitalet publike si pasojë e lidhjes rajonale (20→25%)
Financime	Borxhi i brendshëm	✓	✓
	Borxhi i tregut të jashtëm		✓
	+Grante&IFI (50/50)		✓

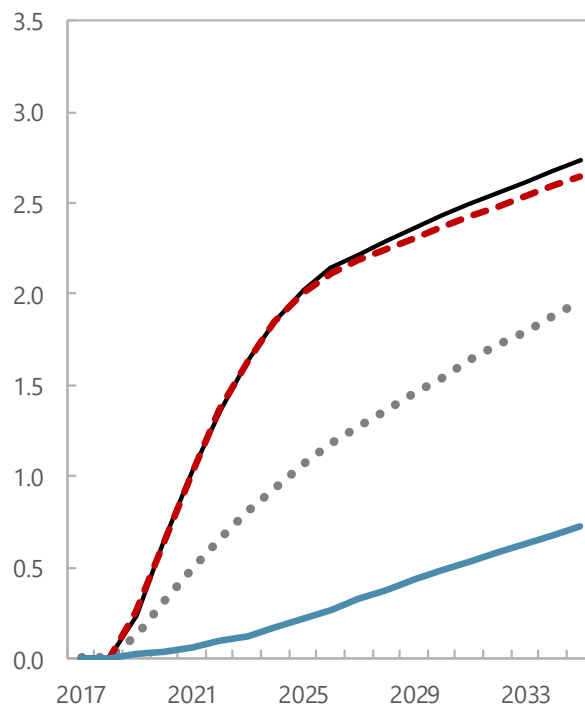
Kuadri më i zhdërvjellët i investimeve publike, lidhja e përmirësuar rajonale, dhe qasja në financimet në trajtë grantesh / koncesionesh janë kritike

Western Balkans: Public Investment Surge Simulations

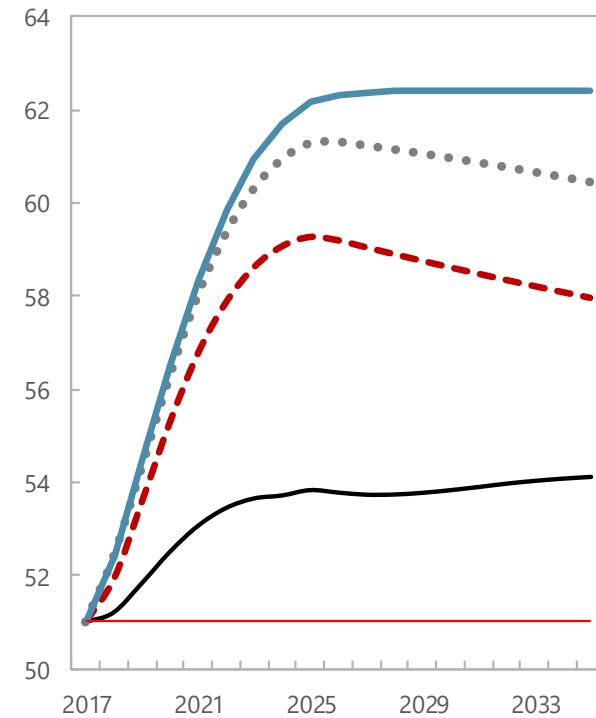
Real GDP Growth per capita
(Percent)

Real GDP per capita
(Percent deviation from steady state)

Public Debt
(Percent of GDP)

- Baseline
- - External financing (↑effic.+regional)
- ... Dom. fin.+ improved policies (↑effic. + regional)
- Grants & IFI financing (↑effic.+regional)

Source: IMF staff calculations.

Vendet e Ballkanit Perëndimor...

- përballen me boshllëqe të mëdha në infrastrukturën publike me vendet e BE28
- karakterizohen nga cilësi e ulët e infrastrukturës ekzistuese
- duhet që të përshpejtojnë ritmin e mbylljes së këtyre boshllëqeve
- duhet të fuqizojnë kuadrin institucional për përmirësimin e eficiencës së investimeve publike

Mbyllja e boshllëkut në infrastrukturë...

- do të ketë përfitime të rëndësishme në ritmin e konvergjencës në të ardhurat
- sidomos po të bashkërendohet me institucione më të fuqishme dhe të zbatohet në mënyrë të bashkërenduar si rajon
- mund të paraqitet si e vështirë për shkak të hapësirës së kufizuar fiskale dhe nevojave të mëdha në financim
  - kufizon shpenzimet e tashme, mobilizon burimet e brendshme për të krijuar hapësirë për investime kritike në infrastrukturë
  - rol për BE-në, IFI-t dhe financimet dypalëshe
  - Investimet PPP mund të luajnë rol pas fuqizimit të kuadrit

Çështje për diskutim

- Si të balancojmë përmirësimin e infrastrukturës me nevojat e tjera zhvillimore (p.sh. arsimin dhe shëndetësinë)?
- Si të përmirësohet bashkërendimi rajonal për të lehtësuar qasjen në financime, përmirësimin e të ardhurave ekonomike?
- Si të përdorim burimet e reja të financimit (p.sh. Procesi i Berlinit, Kina, PPP-të)
- Si të përmirësohet kuadri i menaxhimit të investimeve publike?

FALEMNDERIT